

ЧИННИКИ УСПІШНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГО УЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОПИТУВАННЯ ВИПУСКНИКІВ ШКОЛИ

Лаврін Г. З.

Тернопільський національний педагогічний університет імені В.Гнатюка

Стрільчук І. В.

ЗОШ І-ІІІ ст. с. Гаї Розтоцькі Тернопільської обл.

Анотація. В статті опитано випускників школи для з'ясування чинників успішної педагогічної діяльності сільського учителя фізичної культури. За результатами опитування визначено, що основними чинниками успішної діяльності педагога є особисті риси характеру, відданість своїй справі та самопожертва заради інших.

Ключові слова: педагогічна діяльність, учитель, фізична культура, успіхи, опитування.

Актуальність. Фізичне виховання завжди було і залишається важливим засобом вироблення у молоді високих моральних якостей, могутнім фактором оздоровлення і активного відпочинку, підготовки до суспільно-корисної праці і охорони Батьківщини.

В загальноосвітніх навчальних закладах урок фізичної культури є основною формою фізичного виховання. Поряд з цим велике значення має тісне поєднання позакласної та позашкільної роботи. Адже основні завдання фізичної культури в школі спрямовані на формування в учнів фізичного, соціального і духовного здоров'я, вдосконалення фізичної та психічної підготовки до ведення активно-довготривалого життя й професійної діяльності [3]. Від діяльності вчителя фізичної культури залежить і кінцевий результат, що відображається в спортивних досягненнях учнів, рівні їхнього здоров'я та формуванні звички до систематичних занять фізичними вправами.

До когорти успішних та передових вчителів, які знаходяться у постійному пошуку та створюють комфортні умови для занять фізичною культурою і спортом належить вчитель фізичної культури загальноосвітньої школи с. Гаї Розтоцькі, що на Зборівщині Тернопільської області — Покиданець Григорій Григорович, який уже понад 44 роки «віддає себе» учням [1].

Завдяки Покиданцю Г.Г. школа здавна славиться своїми спортивними традиціями, а також досягненнями учнів-спортсменів на змаганнях різного рівня. Багато її вихованців неодноразово ставали чемпіонами області з лижних гонок, біатлону, баскетболу, волейболу, легкої атлетики. Хоча село

Гаї Розтоцькі невелике за розміром, однак саме у ньому вирости кандидати і члени юнацької збірної Радянського союзу, найсильніші лижники області і СРСР. Вчитель підготував 5 майстрів та не менше кандидатів у майстри спорту з лижних гонок та біатлону. Більшість випускників школи, після її закінчення, підвищують свій рівень спортивної майстерності у ВНЗ, Збройних силах України, спортивних товариствах та спортивних клубах [1; 2].

Отже актуальність дослідження, з одного боку, зумовлена з'ясуванням причини успішної та результативної діяльності сільського вчителя, а з іншого — можливістю використання передового педагогічного досвіду вчителями фізичної культури, що зрештою сприятиме ефективному вирішенню фізкультурно-педагогічних завдань, досягненню високих спортивних результатів та оздоровленню учнівської молоді.

Враховуючи викладене ми поставили собі за мету виявити чинники успішної діяльності учителя Покиданця Григорія Григоровича у навчально-тренувальному процесі.

Відповідно до мети визначено завдання статті:

1. Опитати випускників школи с. Гаї Розтоцькі.
2. Підрахувати результати анкетування та дати аналіз отриманим даним.

Для вирішення поставлених завдань було використано такі методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення літературних джерел; методи опитування: анкетування, бесіди, інтерв'ю.

Результати дослідження. Для виявлення чинників успішної педагогічної діяльності учителя фізичної культури Покиданця Григорія Григоровича у навчально-тренувальному процесі та аналізу спортивних досягнень випускників Гає Розтоцької

школи, нами проведено їх опитування у вигляді анкетувань. В процесі опитування нас цікавила думка випускників щодо їхнього ставлення до уроків фізичної культури в школі, окремих питань методики навчання Покиданцем Г.Г., способів залучення учнів до регулярних занять фізичними вправами та з'ясування причин успішної діяльності вчителя фізичної культури.

В анкетуванні взяли участь 118 випускників школи с. Гаї Розтоцькі, серед яких 50,8% чоловіків та 49,2% представниць жіночої статі, які закінчили школу з 1950 по 2010 рр.. Анкетування було анонімним, заочним. Найбільша кількість (52 %) опитаних нами випускників закінчили навчання у школі в межах від 1990 по 2000р.

Більшість опитаних випускників (60,16 %) знаходяться на постійному місці проживання в с. Гаї Розтоцькі. Також нами були опитані респонденти із м. Тернополя (19%), Львова (1,7%), Києва (0,84%), Тернопільської (14,4 %). Хмельницької (1,7%) та Львівської (0,84%) областей.

Узагальнивши результати анкетувань, ми виявили, що 21,2% респондентів навчаються у вищих навчальних закладах (ТНПУ, ТНЕУ, ТНТУ, ЛНУ). 43,2% опитаних випускників працюють та 30,5% респондентів — безробітні. Серед опитуваних були і пенсіонери (0,84%). Випускники школи с. Гаї Розтоцькі працюють у різноманітних сферах людської діяльності. Частина респондентів пов'язала своє життя із педагогічною діяльністю (вихователі у дитячих садках, вчителі фізичної культури та інших навчальних предметів в школі, тренери та викладачі ВНЗ).

На запитання «Чи подобалось Вам відвідувати уроки фізичної культури в школі?» практично усі респонденти (99,16%) відповіли «так», за винятком 0,84% респондентів, які дали відповідь «як коли». Це свідчить про цікавий та різноманітний зміст уроків, хороший підбір засобів, що були посилюючими для дітей різного віку та статі. Висока обізнаність вчителя у своїй діяльності зумовила високий відсоток симпатії дітей до уроку фізичної культури.

На питання «Де проводились уроки фізичної культури?» 38,12% респондентів відповіли у спортивному залі, дещо менший відсоток опитаних випускників (34,12%) стверджують про проведення занять на спортивних майданчиках, 22,75% опитаних кажуть, що уроки проводились у лісі та у спортивній кімнаті (5%). Узагальнивши відповіді на дане питання бачимо, що більшість (56,9 %) уроків фізичної культури вчитель проводив на свіжому повітрі, що з одного боку забезпечувало оздоровчий та загартовуючий вплив на організм учнів, а з іншого — урізноманітнювало зміст занять.

Більшість опитаних випускників школи с. Гаї Розтоцькі (73,73%), на питання «Чи займались на уроці фізичної культури всі учні?», дали відповідь

«не займались лише звільнені за станом здоров'я». 0,84% респондентів написали, що займались усі, а для СМГ педагог давав індивідуальні завдання. Такий же відсоток написали, що займались усі, бо звільнених не було. 22,05% респондентів стверджують, що на уроці фізичної культури займались всі учні, та 2,54% відповіли, що не пригадують. Отже нами виявлено, що на уроці фізичної культури у ЗОШ с. Гаї Розтоцькі займаються практично всі учні. Вчитель намагається давати індивідуальні завдання тим дітям, які за станом здоров'я відносяться до СМГ.

Зміст навчального матеріалу, який засвоювали учні на уроках фізичної культури ми виявили наступним питанням анкети. Опитані випускники стверджують, що за період навчання в школі вони засвоювали навчальний матеріал з гімнастики, спортивних ігор (баскетболу, волейболу, футболу, ручного м'яча), лижних гонок та кросової підготовки, легкої атлетики (біг на короткі дистанції, метання малого м'яча та гранати, біг на середні та довгі дистанції, стрибки у довжину та висоту, штовхання ядра) та туризму. Велика різноманітність навчального матеріалу свідчить, що вчитель не надає перевагу одному чи декільком розділам навчального матеріалу, дотримується вимог шкільної навчальної програми та дбає про гармонійний та всебічний розвиток учнів.

Запитавши випускників «Чи було Вам цікаво займатись на уроках фізичної культури?», практично усі респонденти (97,5%) дали позитивну відповідь. Відповідаючи на питання «Чим зацікавлював Покиданець Г. Г. на уроках фізичної культури?», думки респондентів були розбіжними. Так, 30,14 % респондентів вважають, що Покиданець Г. Г. зацікавлює дітей на уроках фізичної культури цікавими вправами. Такий же відсоток випускників (30,14%) вважають, що він зацікавлює учнів власними прикладами. Найменша кількість опитаних (12,76%) дотримуються думки, що педагог зацікавлює прикладами кращих учнів. Частина опитаних нами випускників (13,82%) стверджують, що педагог зацікавлює учнів оцінюванням, а частина (13,12%) вважає, що це здійснюється завдяки похвалі.

Щодо індивідуальних завдань на уроках фізичної культури, то більшість (80,5%) респондентів дають позитивну відповідь. В процесі бесід встановлено, що Покиданець Г. Г. використовує індивідуальні підхід для дітей різного рівня фізичної підготовленості та стану здоров'я.

Щодо рівня проведення уроків фізичної культури Покиданцем Г. Г., то практично усі (97,5%) респонденти зазначають про високий рівень. Це підтверджують чисельні нагороди («Знак Пошани», «Трудового Червоного Прапора» і значок «Відмінник освіти») та почесні грамоти вчителя.

Рис 1. Спортивна кваліфікація випускників ЗОШ с. Гаї Розтоцькі

В процесі анкетувань ми виявили, що лише 5,93% респондентів не приймали участі у змаганнях в школі, а всі інші (94 %) долучалися до різноманітних змагань: 16,95% колишніх учнів приймали участь у загальношкільних змаганнях, 17,6% — у районних; на обласних змаганнях виступали 37,3% випускників Гає Розтоцької ЗОШ. Досить високий відсоток опитаних нами випускників (21,2%) приймали участь у республіканських змаганнях та 0,84% респондентів — у всесоюзних.

На запитання: «Чи відвідували Ви секції з різних видів спорту під час навчання в школі?» більшість опитаних нами випускників (80,5%) відповіли «так» і лише 19,5% дали негативну відповідь. Це свідчить про підвищену цікавість учнів до занять фізичними вправами. За словами Покиданця Г.Г. високі спортивні досягнення можливі лише тоді, коли є масовість, а ті діти, які не досягнуть високих результатів будуть загартовуватись фізичними вправами.

Оскільки наступні питання стосувались спортивних секцій, то далі ми опитували лише тих респондентів, які відвідували спортивні секції. На запитання «З якого виду спорту Ви відвідували спортивну секцію?» 28,5% респондентів відповіли — лижні гонки. Найбільша частина випускників (32,7%) стверджують, що відвідували секцію з баскетболу. Практично на половину менше (16,37%) опитаних, відвідували секцію з волейболу, а 9,1%

— легкої атлетики. Незначний відсоток опитаних нами випускників (3,6%) відвідували спортивну секцію із футболу. Секцію з ручного м'яча та настільного тенісу відвідували 4,2% та 0,6% відповідно. 1,2 % опитаних випускників Гає Розтоцької школи відвідували спортивні секції з шахів та туризму. Решту — 3,64% — респондентів упустили дане питання. Таке різноманіття спортивних секцій давало можливість з одного боку вибирати учнями спортивну секцію за вподобаннями, а з іншого — досягати високих спортивних результатів у різних видах спорту.

За результатами опитування нами виявлено, що 44% випускників не мають спортивного розряду (рис.1), 1% респондентів досягнули третього юнацького спортивного розряду із лижних гонок. Такий же відсоток (1%) мають другий юнацький розряд з волейболу. Перший юнацький розряд під час навчання в школі отримали 4,9% опитаних (лижні гонки, баскетбол, легка атлетика). 4,9% респондентів мають третій дорослий розряд (2,94% — з баскетболу, 0,98% — з волейболу, 1,96% — з легкої атлетики). Другий дорослий розряд отримали 15,6% випускників (4,9% — лижні гонки, 8,82% — баскетбол, 0,98 — волейбол, 0,98 — шахи). Практично п'ята частина (21,8%) респондентів становили спортсмени першорозрядники (лижні гонки — 14,7%, біатлон — 1,96%, баскетбол — 2,94%, велоспорт — 0,98%). Також серед опитаних нами

випускників виявилось 4,9% кандидатів у майстри спорту (2,94% — лижні гонки, 0,98% — волейбол, 0,98% — воєнно-прикладне багатоборство). Решту (1,94%) респондентів упустили це питання.

Щодо способу залучення дітей до відвідування спортивних секцій, то 20,2% респондентів впевнені, що Покиданець Г. Г. долучав учнів прикладами однокласників. Частина випускників (17,81%) вважають, що це відбувалося завдяки переконанню. 8% стверджують, що вчитель залучає дітей до відвідування спортивних секцій прикладами батьків. Проте абсолютна більшість респондентів (53,5%) переконані, що вони за власним бажанням почали відвідувати секції. Ми вважаємо, що це пов'язано із формуванням у селі спортивних традицій, де відвідування спортивних секцій вважається нормою.

Наступним питанням анкети ми намагалися визначити мету відвідування учнями спортивних секцій. Найбільше опитаних (23,1%) стверджують, що робили це для досягнення високих спортивних результатів, а 15,5% для загального розвитку. Четверта частина (20%) респондентів відвідували спортивні секції для отримання задоволення від занять. Щоб покращити свій стан здоров'я та активно відпочити тренування відвідували 15,3% та 12,4% колишніх учнів відповідно. Для удосконалення форм тіла спортивні секції відвідували 9,5% випускників. Решту респондентів стверджують, що секція їм потрібна для спілкування з друзями (2,5%) та зниження маси тіла (0,82%).

Опитування виявило, що кількість учнів, які відвідували спортивні секції, за даними 56,8% респондентів, становить приблизно 10-20 учнів. Незначна частина випускників (4,1%) кажуть, що спортивні секції відвідували близько 40 дітей. Такої думки переважно респонденти, які закінчили школу 1985-1988 роках. Як бачимо, заняття у спортивних секціях в ті часи були масовішими (перевага надавалась лижним гонкам). Але на жаль, як з кожним роком зменшується кількість учнів у Гає Розтоцькій школі, так і зменшується відсоток дітей, які відвідують спортивні секції. Проте, незважаючи на це школа продовжує дивувати усіх приємними спортивними результатами.

Завдяки анкетуванню ми виявили, що найкращих спортивних результатів під час навчання в школі, більшість респондентів (69,6%) досягнули в старших класах: одинадцятому (25,7%), десятому (21%) та дев'ятому (22,9%). Решту респондентів стверджують, що вони досягли найкращих спортивних результатів у восьмому (12,5%), сьомому (6,6%) та шостому (1,9%) класах. 9,5% респондентів — не пригадують.

На запитання «В який період Ви досягли своїх найвищих спортивних результатів?» переважна більшість респондентів (81%) відповіла під час на-

вчання в школі. Частина опитаних нами випускників (13,8%) стверджують, що досягли найвищих спортивних результатів під час навчання у ВНЗ, а 4,2% — у спортивних клубах та товариствах (ВК «Будівельник», СК «Трудові резерви», СДЮШОР «Тернопіль»). Також 1% респондентів запевняє про найвищі спортивні досягнення після закінчення ВНЗ. Як бачимо, після закінчення школи, учні не тільки продовжують займатися фізичними, а ще і досягають високих спортивних результатів.

Завдяки анкетуванню ми виявили, що значна частина випускників (46,6%) продовжують займатися фізичними вправами після закінчення школи. 32,2% опитаних кажуть, що інколи займаються, а 21,2% — не займаються фізичними вправами.

На запитання «Завдяки яким чинникам Покиданець Г. Г. досягнув успіхів у своїй педагогічній діяльності?» ми отримали різноманітні версії відповідей. Спробувавши їх узагальнити, ми виявили, що 7,4% респондентів вважають, що Покиданець Г. Г. досягнув успіхів завдяки широкому використанню принципу індивідуального підходу. Значна частина респондентів (20,9%) дотримується думки, що успіху вчителя посприяла наполегливість. 5,2% вбачають у цьому працелюбність, а 5,6% — професіоналізм. 2,2% випускників стверджують, що до успіху привели вчителя його особисті риси характеру та старанність (2,2%). 4,3% випускників кажуть, що вчитель досягнув успіхів завдяки великому власному досвіду роботи. По 3% випускників стверджують, що успіхи зумовлені педагогічною майстерністю, вмінням розуміти учнів, великому бажанню до роботи. Незначний відсоток респондентів (0,8%) вважають, що Покиданець Г. Г. досягнув успіхів завдяки вмінню прищепити учням навичку займатись спортом, а також ентузіазму та дисциплінованості (0,8%). Незначні відсотки опитаних нами випускників (по 0,4%) вважають, що педагог досягнув успіхів у педагогічній діяльності завдяки педагогічному хисту, фанатизму, знанню вікових особливостей, комунікабельності, постійній роботі над собою, самопожертві, відповідальності, сумлінності, сміливості та тому, «що йому немає рівних». По 1,3% опитаних кажуть, що успіхів педагог досягнув завдяки своїй справедливості, творчості, вимогливості та таланту. 3,4% дотримуються думки, що це завдяки цілеспрямованості, а 6% — відданості своїй роботі, 1,7% — терпінню, а 3,4% завдяки умінню спілкуватись. Частина респондентів (3,9%) дотримуються думки, що Покиданець Г. Г. досягнув успіхів у педагогічній діяльності завдяки власному прикладу. 9% опитаних нами випускників вважають, що успіхи зумовлені любов'ю до дітей та своєї роботи.

Деякі респонденти дали досить цікаві відповіді, тому ми вирішили їх подати. Один із випускників

відповів, що Покиданець Г. Г. досягнув успіхів у педагогічній діяльності завдяки вмінню викладати предмет, це людина, яка повністю присвятила себе школі і учням, його самопожертва — це приклад для майбутніх педагогів. Ще один опитаний нами респондент зазначив, що про таких говорять «людина на своєму місці».

На останнє питання нашої анкети «Чому інші вчителі фізичної культури не досягають таких успіхів як Покиданець Г.Г.?» 19,9% респондентів відповіли, що не мають такого бажання. 13,4% респондентів дотримуються думки, що інші вчителі фізичної культури не такі віддані, а 6,7% кажуть, що вони не такі талановиті. 7,3% випускників стверджують, що це через брак досвіду. Частина респондентів (4%) стверджують, що інші вчителі докладають замало зусиль, а 5% говорять про недостатність використання індивідуального підходу до учнів. 3,3% випускників вважають, що іншим вчителям фізичної культури байдуже або вони не такі наполегливі (3,3 %). 1,6 % опитаних вважають, що інші вчителі не досягають таких успіхів, тому, що працюють не за покликанням. Такі ж відсотки (по 1,6%) кажуть, що причиною є відсутність занять в позаурочний час, відсутність авторитету, праця для власної вигоди, невміння виявляти схильність дітей до окремих видів спорту, неповага до своєї роботи. Слід зауважити, що 16,4% відповіли, що їм важко сказати, а 3,3% випускників не відповіли на це питання.

Слушними були й інші відповіді респондентів де говориться, що для більшості робота є тільки фінансовим стимулом, а для Покиданця Г.Г. це не

тільки робота — це все життя; це не лише робота а й хобі. На думку деяких респондентів потрібно бути вчителем від Бога. Інші кажуть, що другі вчителі не вміють жити заради інших, дарувати радість не завжди собі.

Підсумовуючи результати анкетування можна зробити висновок, що основними чинниками успішної педагогічної діяльності сільського учителя фізичної культури є: 1) особисті риси характеру педагога (працелюбність, наполегливість, дисциплінованість, старанність, фанатизм та ентузіазм); 2) відданість своїй справі та самопожертва заради інших.

Перспективи подальших досліджень. Дане дослідження повністю не розкриває всіх аспектів даної проблеми. В подальшому передбачаємо дати психологічну характеристику особистості вчителя.

Список використаних джерел

1. *Лаврін Г.* Сільська школа як осередок спорту для всіх (з досвіду роботи вчителя фізичної культури Г.Г. Покиданця)//Актуальні проблеми розвитку спорту для всіх: досвід, досягнення, тенденції: Матеріали міжнарод. наук-практ. конф., Тернопіль, 22-23 жовтня 2009р. — Тернопіль, 2009. — С. 47-51.
2. *Стрільчук І.* Фактори, що визначають успішну професійну складову вчителя//Магістр:Випуск12. — Тернопіль, 2010. — С.104-107.
3. *Шиян Б.М.* Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2001. — 272 с.

Надійшла до редакції 12.01.2011 р.

Лаврін Г.З., Стрільчук І.В. Факторы успешной педагогической деятельности сельского учителя физической культуры за результатами опроса выпускников школы.

В статье опрошены выпускники школы для определения факторов успешной педагогической деятельности сельского учителя физической культуры. За результатами опроса определенно, что основными факторами успешной деятельности педагога являются личные черты характера, преданность своему делу то самопожертвование ради других.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, учитель, физическая культура, успехи, опросы.

Lavrin G.Z., Strilchuk I.V. Factors of successful pedagogical activity of teacher of physical culture are as a result of questioning of graduating students of school.

In the article the graduating students of school are polled for determination of factors of successful pedagogical activity of rural teacher of physical culture. As a result of questioning certainly, that the basic factors of successful activity of teacher are the personal character traits, devotion to the business that self-sacrifice for the sake of other.

Keywords: pedagogical activity, teacher, physical culture, successes, questioning.